

TELEGRAFUL ROMÂN.

Nr. 76. ANUL XI.

Sabiu 24 Augustu 1863.

Telegrafulu este de doua ori pe septe-
mana: joi'a si Dumineca. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la Expeditura
foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani
gal'a, prin scrisori francate, adresate
catra expeditura. Pretiulu prenumerati-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
car' pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu an
8 fl. era pe o jumtate de anu 4. fl. v. a.
Pentru princ. si tieri strano pe anu 12 fl.
pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inscratiela se platescu pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litere
mici; pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. s
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v.

Diet'a transilvaniana.

Siedinti'a XIX.

tinuta Sâmbata in 17/29 Augustu 1863.

(Continuare si capetu.)

Sipotariu in cuvântu mai lungu si bine legatu a-
pera proiectulu comisiunei si combate invinuirile aduse in-
contra lui. S'a disu, ca dupa emanarea diplomei din Oc-
tobre nu se mai pote lua ca punctu de manecare constitu-
tiunea cea vechia; insa intentiunea Monarchului n'a fostu de
a ne lua, ci de a ne restitui. Dreptu esemplu aduce a-
semenarea cu o gradina, carea ni se luase pe catu va tempu,
dar acumu ni se reda, nu culesa si gola, ci plina de frupte,
cumu a fostu. — S'a disu, ca Români nu voru o libertate
universala, generala; elu respunde, ca voru, dar in sensu
transilvanu; a merge mai departe, nu e problem'a acestei
diete. — In fine la acuzarea, ca Români nu voru sa con-
sidera pre celelalte popore din tierra, respunde ca Români
nu voru comunismulu pe nici unu terenu alu vietii publice.
Primesce proiectulu comisiunei. — (Voci: Schluss! Incheiare!)

Cuventulu din urma se da referintelui
de Trauschensfels, care si amesuratu pusatiu-
nei, dar si urmându convictiunei sele combate imputarile
facute elaboratului comisiunei. Prin diplom'a din 20 Oc-
tobre 1860. s'a restituitu edificiuu constitutiunei vechi trans-
silvane in totulu seu, numai in forma si stilu a trebuitu
si trebuie schimbatu dupa tempu. Sistem'a Transilvaniei
avû de besa staturile; de aceea potemu inarticula pre Ro-
mâni. — Este ore proiectulu comisiunei, dupa-cumu i s'au
obiectatu, mai putinu liberalu, decâtu proiectulu regimului?
Ba nu! pentru-ca comisiunea s'a tinuta strinsu de pro-
blem'a sea, carea e modalitatea inarticularei natiunei române.
Cu siedinti'a acesti'a inca nu e terminata diet'a, si ea mai tardiu
inca va ave ocaziune de a-si manifesta simpathiile pentru ce-
lelalte populatiuni din tierra. — In fine combate si despartie-
rea proiectului in doua parti, caci in consciinti'a poporului
transilvanu natiunea si religiunea mergu mâna 'n mâna, pre-
cumu se vede din terminulu: Szász vallás, legea romanésca
s. a. Preste, totu sa nu ne abatemu de-la propositiunea re-
gimului. (Bravo! din stâng'a.)

Fabini se insinua ca vorbitoriu in contr'a proiectului
comisiunei. (Voci de tote partile: Schluss! Incheiare!)

Presiedintele enuncia, ca desbaterea generala e
terminata; la ordinea dilei pe siedinti'a urmatore pune des-
baterea speciala. — Lui Dr. Teutsch si se da concedia
pe 5, Contelui Beldi pe 8 septemâni. — Siedinti'a se ter-
mina la 1 3/4 ora.

Siedinti'a XX.

tinuta Luni in 19/31 Augustu 1863.

Citirea si verificarea protocolului siedintiei trecute cu
unu micu adausu din partea Br. Siagun'a, a se pune
celu putinu la numele regalistoru cuventulu: Domnu.

Presiedintele se roga a se pastra cu atata mai
strinsu obiectulu dilei, caci desbaterea generala a fostu de-
stulu de larga.

Face a se citi suprascriptiunea seu
titlulu proiectului.

Fabini trage o paralela intre ambele testuri, afla ca
e de lipsa despartirea materiei in doua si recomanda pro-
punerea lui Rannicher privitoare la acestu obiectu.

Puscariu cere a se vorbi la ordine.

Obert vorbesce despre nomenclatura germana a Ro-
mâniloru; Romänen si Romanen. „Romanen“ e in contr'a lim-
bagiului etnograficu si geograficu; caci prin terminulu acest'a

se intielegu tote poporele de viti'a romana; ear Romänen
i se pare cu atata mai potrivit; caci in cei 15 ani din
urma totu asi'a au fostu numiti Români si 'n actele oficiose,
ba si ei insisi in petitiunea din Blasiu din 17/5 Maiu 1848.
s'au rogatu de Maiestatea Sea, a nu se mai numi „Wala-
chen“, ci „Romänen.“ (Unele: Bravo! din centru.)

A. Bohatielu partinesce titulu din propositiunea
regesca; asemenea a nu se desparti proiectulu privitoriu la
natiunea de celu privitoriu la confessiuni, de ore ce confes-
siunile Româniloru suntu nationale, si si 'n legislatiunea ve-
chia se iau la olalta, precum: „o l a h p a p o k“ etc.

Cipariu pretinde a nu se mai mai numi proiectulu
proiectu, ci articulu de lege; a remane afara terminulu „ese-
cutare seu efectuire“, ear in locu de terminulu „indreptatire
egala“ — care e forte equivocu — (cu doua intielesuri)

propune ter- minulu „drepturi politice.“
Bir thler va sa vorbesca la § 1; dar aducendu-i-
se aminte, diet'a ca n'a ajunsu inca la § 1, ci e inca numai la
titlu, si-reserva a vorbi mai apoi.

Conte Siliutiul in contr'a lui Fabini, respective a
lui Rannicher. Legea din approve art. 1, partea I, titulu
§ 1 art. 1, care au esilatu pre Români din drepturile poli-
tice; a cuprinsu intr'un'a natiunea si confessiunea, prin care
de lege, prin care sa se stierga acestu blastemu vechiu, inca
se cade sa le euprimu amendoua. Afara de aceea asi'a e
si vointia Maiestatii Sele; partinesce titulu din propositi-
unea regimului.

Sipotariu cere a se ceti mai antatu titulu din
proieptulu comisiunei. (Presiedintele enuncia, ca se
voru ceti titlurile din ambele proiepte.) Catu pentru titulu
proieptului, densulu partinesce pre alu regimului, ear „roma-
nisch“ seu „romänisch“, ii e totu camu un'a.

Rannicher pretinde a se pune titulu numai dupa ce
se va fini desbaterea si se va sci din firu in peru, ce se cu-
prinde in proiectu. — (Multe voci aprobeaza propunerea lui
Rannicher; dar apoi facendu-se votare prin siedere si sco-
lare, propunerea lui Rannicher cade.)

Hanea se rentorce la nomenclatur'a Româniloru, de-
spre carea vorbise antecipative inca in siedinti'a a trei'a die-
tala- si pretinde, insa fara de a motiva altmintrea decâtu
prin unu citatu din „Wiener Zeitung“, ca in locu de „ro-
manisch“ sa se dica „romanisch“, adaugendu ca deca apoi
„Herm. Ztg.“ va dice: „Romänen“ seu „Romänen“ seu
„Rumunen“, nu-i pasa. (Ilaritate.)

G. Manu partinesce pe Cipariu, a se dice in locu de
proieptu: articulu de lege, si pe A. Bohatielu pentru cuprin-
derea natiunei si a confessiuniloru intru unu proieptu, prin
urmare in punctulu acest'a e in contr'a lui Fabini.

M. Binder face o privire asupra cursului pertract-
tarei, si dupa-ce lauda presidiulu pentru conducerea cu atata
tactu a desbateriloru (in care punctu adunarea erumpe in
„bravo“ numeroase) trece la obiectu, se invoiesce cu ter-
minulu „executare“, (Durchführung), ear catu pentru termi-
nulu „romänisch“ seu „romanisch“ care de altmintrea e totu un'a,
numai din punctu de vedere alu sciintiei aru preferi „ro-
manisch“; in fine e in contr'a cuventulu „e i“ din titulu
proieptului.

I. Balomiri: „validu pentru marele — principatu
Transilvania“ sa remana afara, intielegendu-se de
sine, ca diet'a Transilvaniei numai pentru Transilvania are
dreptu de a aduce legi.

Baronu de Siagun'a vorbesce despre trei pun-
cte: a) despre „romanisch“ seu „romänisch“, b) despre
titulu din proiectulu regimului, c) despre terminulu „efectu-
ire.“ — La a) dice, ca Obertu are dreptu ca Români de 15 ani

se numescu „Romänen,” in sa 15 ani in casulu acest'a suntu autoritate tocmai asiá de pucina cá si 15 zile. Dintr'alte : gramaticii certant et sub iudice lis est. Ungurii dicu : román ; sa dice si Germanii „romanisch“.— La b) pelंगा titlulu din propusatiunea regimului afla odichnirea sea. La c) sa remána cuventulu efeptuire.

C. S c h m i d t aru fi doritu, sa se fia lasatu titlulu pe urma, dupa cum a proieptatu Rannicher ; deaca in sa proieptulu acest'a nu s'a priimitu, densulu partinesce titlulu din propusatiunea regimului. Cátu pentru „romänisch“ si „romanisch“ densulu se invoiesce si cu acest'a din urma, deca románii -si afla liniscirea intr'ens'a, si bate intr'acolo, ca pentru acest'a concessiune, ce o ar' face centrulu in favórea stángei, astépta consimtiementu in alte afaceri mai momentóse. (Strigári: Schluss der Debatte. ! — incheierea desbaterei !)

F i l t s c h pentru simplificarea desbaterei cere, a se votá acumu pentru proiectele facute.

R a n n i c h e r combate terminulu „Durchführung“ (esecutare), de óre ce dice pre multu, căci inarticularea e numai inceputulu esecutárei; dintr'alte, deca proiectele lui, diferite pentru natiune si confessiuni nu s'au priimitu, propune altu proiectu, (ce-lu da in scrisu Presiedintelui).

P o p e ' a. Desbaterile atingu trei puncte: 1) numirea natiunei románe, 2) terminulu „efeptuire), 3) sa se faca unu proiectu ori dóna? Cátu pentru 1) se declara pentru terminulu „Romanen“, si la citatulu lui Obert aduce altu citatu din insusi protocolulu adunárei din Blasiu din orginalulu altei petitiuni, apoi numirea celor dóna regimente foste romanesci de frontiera (granitia) din partea Maiestatei Sele in sesi, in fine o ordinatiune a Guvernului adusa la cererea Scaunului Episcopescu din Sabiu. Ad 2) sa remána cuventulu „efeptuire“, care aici va sa dica inarticularea; ad 3) sprijinesce pre Cipariu.

E. S. P o p p (pentru antái'a óra) face o revista asupr'a celor ce s'au vorbitu in contr'a titlulu din proiectulu regimului. Densulu partinesce proiectulu regimului, nu pentru ca siede pe banc'a regimului, ci din convictiune. — Cátu pentru confessiuni, densulu nu afla nici o prejudecare, deca se va dice: confessiunile eii (ale nat. rom.); căci elu n'o 'ntielege asiá, ca confessiunile acestea suntu esclusiv'a proprietate a Romániloru, ci ca suntu acele confessiuni, care au existintia chiaru. De aceea, de n'aru fi pusu regimulu asiá, densulu insusi aru proiectá a se pune. — Asemenea cere a remané cuventulu „esecutare“ (Durchführung), apoi a se pune titlulu acumu, căci cuprinsulu proiectulu e destulu de cunoscutu toturor; in fine combate pre Cipariu si sustine, ca panacându unu proiectu nu priimesce sanctiunarea Dominitorului, nu se póte numi lege.

(Voci multe: Schluss ! Incheiare !)

G a i t a n u se insinuase la cuventu, dar renuncia in favórea lui.

A l d u l e a n u, care staruiesce a nu se departá diel'a de cuventulu maiestaticu, ce ne e pusu innainte, si sprijinesce pre Cipariu, cá sa nu se dica proiectu, ci-dupa datin'a vechia — articulu de lege, căci elaboratulu se da acumu form'a, in carea sa se substérna Maiestáti Sele.

O b e r t repetiesce, ce a disu in privintia numirei natiunei románe, aretându-si toldeodata parerea de reu, ca dorint'a lui a i se luá cuvintele in acest'a privintia sine ira et studio (fára partinire au nepartinire) ele au datu ansa la iritári. (Voci: nein nein !) Densulu sta pe lánge assertulu seu, ca Románii sa se numésca „Romanen“, si sprijinesce parerea sea cu petitiunea Romániloru din 17/5 Maiu 1848. (din care citéza. Bravo! din centru.) si cu petitiunea regimentulu II. romanescu de granitia din 13. si 14. Septembrie 1848 (Citéza din cuventu in cuventu; unde vine la numirea „Romänen“, striga o voce: Druckfehler ! — cróre de tipariu ! — bravo ! ilaritate mare 'n tóta sa'a.)

Se cere incheierea siedintiei de tóte pártile.

B r a n u d e L e m é n y vorbesce pontru titlulu din proiectulu regimului.

C o n t e S i u l u t i u purcede de-la evenimentulu, ca insusi e acel'a, care 'n adunarea din Blasiu a propusu antái'a data de pe tribuna numirea Romániloru cá Romanen. Noi cu numele de Romaniam venitu din Itali'a, si numai popórele barbare ne-au polecritu cu numele de Oláh si Walach, *) care suntu cam iden-

*) Noua numirile acestea nu numai ca nu ni se paru poreclituri, ci chiaru testimonii despre originalitatea nóstra romana; căci unguresculu Oláh (Románu) si Olosz (Italianu), si iarasi germanesculu Walach (Románu) si Walsch (Italianu) ce suntu alt'a, decâtu monuminte pretióse pastrate in limbile popóreloru vecine despre romanitatea seu-fia-ne fertatu neologismulu ! — itali-anitatea nóstra !

tice cu sclavu, servu, sluga. Densulu din parte-si, si crede ea ori ce Románu bucurosu da altui poporu numele, care-i place; sa faca si alti cu noi asiá, cá sa fimu linisciti. Prin aceea, ea ne refusa numirea „Romanen“, starnescu in noi suspiciunea, ca nu ne recunoscú originalitatea cea romana. Sa ne numésca dar asiá, cum ne numimu noi si cum pretendemu noi, cá sa fia pace si frátia adevverata. (Bravo ! din stáng'a. Schluss ! de tóte pártile).

Z i m m e r m a n n (Hören wir ! S'audimu !) se afla prea putínu versatu in filologi'a romána, decâtu cá sa se póta lasá la discussiuni sciintifice. Deca cu tóte ca prin „Romanen“ se intielegu tóte popórele de viti'a romana, si adica : Portugisii, Spaniolii, Italianii si Francesii, precumu prin numirea „Germani“ nu se 'n tielegu numai Sasii din Transsilvani'a, ci si Englesii, Svedii, Norvegii, Danii si Germanii proprii, in fine prin numirea „Slavi“ nu se 'ntielegu d. e. numai Boemii seu Cechii, ci tóte popórele de acest'a vitia ; — deca, dice, pelंगा tóte acestea Románii voru a se numi germanesce „Romanen“, n'are nimicu in contra ; numai se róga a nu se face sila sciintiei, ci a i se lasá calea libera pentru desvoltare. —

Referintii n'au de a mai adange nimicu, si asiá se pasesce la votare.

P r e s i e d i n t e l e formuléza :

1) Despartu-se proiectele ori remánu un'a ? — Remánu un'a ; proiectulu lui Rannicher dara cade.

2) „Recunóscerea dupa dreptulu de státu a natiunei románe si a confessiunei greco-orientale si greco-catolice“ — formularea lui Rannicher — cade.

3) „Articulu de lege pentru drepturile politice ale nat. rom. etc.“ — proiectulu lui Cipariu — cade.

4) Cuventulu „esecutare“ — se priimesce.

5) Numirea anumitu a confessiuniloru, — nu se priimesce.

6) „Romanisch“ in locu de „romänisch“ se priimesce.

7) „Valida pentru marele principatu Transsilvaniei“ remáne afara ? — amend. lui Balomiri — Remáne afara Siedinti'a de astadi dar a fixatu titlulu proieptulu de lege despre inarticularea natiunei románe si a confessiuniloru eii.

M a a g e r cere concedia pe 4 septemáni.

Siedinti'a se 'ncheia punctu la 1 óra.

Siedinti'a XXI,

tinuta Marti in 20 Augustu (1 Septembrie) 1863.

Citirea si verificarea protocolulu siedintiei din nrma.

Alduleanu esplica mai de aprópe, ce va se dica Gleichberechtigung (egala indreptatire); in principu aru fi pre lánge §. 1 alu comisiunei, nu lu afla in sa deseversitu pentru coresponderea la ajungerea scopulu si la deslegarea cestiunei de fatia. Propune o formulare, care o motiva cu aceea, ca Transsilvani'a au avutu constitutiunea ei positiva, in care alte schimbári nu se au facutu, decâtu cele in urm'a diplomei si a rescripteloru imperatesci, care au restituitu constitutiunea. Aceast'a au fostu basata pre 3 nationalitati si 4 confessiuni. Maiestatea Sea nu au facutu alt'a, decâtu pre bas'a acestei constitutiuni ni-a datu si noue unu Recht (dreptu) cá celoru alte ce l'au avutu. Remáne pre lánge formularea sea la §. 1 alu comisiunei.

Herbert e pentru tienerea §. 1 din proiectulu reg. fára adaugeri.

E s c. S e a P o p p. Innalta casa ! Eu sum in neplacut'a pusetiune de a vorbi in contr'a §. 1. din proiectulu regimului, dar me mángeiu cu aceea, ca proiectulu regimului se póte aduce in consunantia cu aceea, ce vreu sa propunu eu. Innainte de tóte trebuie sa premitu, cumca nu credu ca este nice unulu din medularii acestei case innalte, care sa créda ca dela intrebuintiarea drepturiloru politice póte sa se eschida cine-va, pentru ca nu se tiene de óre care natiune recunoscuta seu religiune recepta (Bravo !). Tocmai pentru aceea, innalta casa ! pentru ca cum credu eu si toti trebuie sa concedemu, nimenea nu se póte eschida astadi dela intrebuintiarea drepturiloru politice; trebuie sa concedemu si aceea, ca proiectulu acest'a de lege trebuie sa se refereze la constitutiunea Ardealulu innainte de 1848.

Deaca pe temeulu diplomei din 20 Octobre 1860 si alu ordinationiloru emise de atunci incóce, nimenea nu se póte eschida de-la drepturile politice, atunci pentru ce aru mai fi de lipsa articulu acest'a „zur Durchführung der Gleichberechtigung der romanischen Nation et, deaca nu s'aru referi la constitutiunea Ardealulu ? (Bravo !) Căci deaca tóte natiunile suntu egalu indreptatite, atunci si Románii trebuie sa fia e-

galu îndreptăţit, şi atunci nu amu mai ave lipsa de articolulu acest'a de lege. —

Cumca acestu §. 1. din proiectulu regimului nu are nima alt'a înainte, decâtu constituţiunea de înainte de 1848, eugetu ca si din Şlu acest'a, câtu si din celelalte următoare curatu se vede; căci ce va sa dica „ebenfalls“ alt'a, decâtu ca mai suntu aci şi alte natiuni si religiuni egalu îndreptăţite, — dar nu numai din Şlu acest'a, ci din totu contestulu proiectulu se vede, ca proiectulu acest'a au avutu de scopu tocmai in sensulu constituţiunei transsilvane a face pe Români „gleichberechtigt.“ —

Precum amu dîsu, nu voiu fi nici odata pentru aceea că pentru ca cine-va nu se tine de o religiune recepta a Transsilvaniei sa se eschida de-la eseriarea drepturilor politice, — inse pe lângă acele drepturi, care le potu întrebuinţia individuii, suntu şi de acelea, care se potu întrebuinţia numai de natiune. — (Asiá e!)

In §. 5 alu proiectulu sta asiá: „in marc'a marelui principatu alu Transsilvaniei se va suscepe o emblema propria pentru natiunea româna.“ Deaca nu ar fi intielesulu legi, ca natiunea româna sa fia egalu îndreptăţita că şi celelalte in sensulu constituţiunei transsilvane, apoi pentru-ce aru trebui sa se mai puna o emblema noua si pentru natiunea româna? (Asiá e!) Dar nu numai din impregiurarea aceea ca astadi toti locuitorii Ardealului trebuie sa se bucure de acele drepturi politice, de care se bucura celelalte natiuni in puterea diplomei din 20 Octobru 1860, fără si din aceea impregiurarea ca acestu articolu de lege trebuie sa se faca cu privire la constituţiunea transsilvana de mai nainte, am auditu multe pareri. — Au fostu parerea, ca constituţiunea Ardélului nu s'a restituitu nece decâtu; — am auditu parerea, ca constituţiunea s'a restituitu întreaga, cum a fostu; — si alta parere, ca s'a restituitu încatu-va. Eu suntu de parerea din urma, inalta casa! — eu sum de parere, ca s'a restituitu constituţiunea Ardélului intr'atât'a, încatu nu sta in contradicere cu diplom'a din 20 Oct. 1860 si cu celelalte legi de statu urmate dupa dens'a, si in acésta estensiune o intielegu eu in §. 1 alu proiectulu (Voce: So ist es! asiá e!)

Cumca s'a restituitu, se vede din rescriptulu imperatescu cătra contele Rechberg, unde se vorbesce de schimbări afundu taiatóre. Déca nu aru fi restituita constituţiunea cea vechea încatu-va, atunci nu asiá pricepe, ca cum s'aru poté face schimbări afundu taiatóre in constituţiunea cea vechea, — schimbări afundu taiatóre se potu face numai intr'unu lucru care esista. (Bravo! asiá e!) Dara va dice cine-va, ca ce lipsa avemu de restituirea astoru felu de legi, deaca suntemu toti egalu îndreptăţiti? Eu dîcu, inalta casa! ca avemu mare lipsa; deaca nu aru aduce pentru noi altu folesu, singuru aceea, ca: dupa cum scimu, dupa legile Transsilvaniei cele vechi au fostu tier'a acést'a imparitta in trei teritorii, au fostu pamentu ungurescu, secuiescu, si sasescu. Scimu Dloru! ca uniunea din 1437 nu s'a facutu in contra natiunei române, (Schuler-Libloy: So ist es!), ci in contra poporulu tieranu, de care nu s'au tinutu numai Români, ci si Unguri si poté si Sasi; dara sciu si aceea, ca nu au remasu la atâva. —

Sa luâmu, Domniloru! la mâna legile facute dupa anul 1437, sa luâmu Approbatele, si acolo vomu aflá, ca nu este poporulu tieranu, care se proscie, ci se proscie numai natiunea româna; — acést'a se vede din P. I. tit. 1. art. 3 in fine, Part. I. tit. 8, 9, si P. III. tit. 53. etc., peste totu loculu se proscie numai natiunea româna si confessiunile eii. Numai unu § sa-mi aretati Domniloru! unde s'au proscrisu poporulu tieranu peste totu!

Acum natiunile conflucitóre din Ardealu au dedusu, ca fiindu in Ardealu numai trei teritorii, Români, ori unde se afla, suntu numai lipituri. Domniloru! nu numa la a 1437 ci si in a. 1863. se audu vorbe de acele, ca Ardealulu nu e tíera romaneasca, ca Românnulu sa mearga in tíera lui de unde au venitu. Românnulu are pamentulu seu in tíera acést'a, aici sa remana si va remane si vrea că sa se pota numi si elu Transsilvanu in patri'a sea, sa nu mai fia straniu pe pamentulu seu. (Bravo!) Asiá dara, inalta casa! eu sum pentru § 1. din proiectulu comitetului, dar totdeodata me dechiaru, ca §-ulu acest'a nu sta in contradicere cu proiectulu regimului; pentru-ca aceea, ce in proiectulu regescu au remasu afara, se intielege de sine; căci altmintrea cuventulu „ebenfalls gesetzlich anerkannt“ („asemenea egalu îndreptăţita“) n'aru avea nici unu intielesu. (Bravo! din tóte pártile)

Birihler nu scie ce va sa dica „als solche (ca atare)? si încatu mai esista constituţiunea de mai nainte? e pentru amintirea diplomei si patentei in §. 1.

Fabiani e de o parere cu Herbert, i e nechiaru cuven-

tulu „als solche.“ (că atare); pentruca aru vrea sa scia, de potu fi mai multe biserici catolice seau numai un'a. Se slobode intr'unu discursu teologicu, dela care fu abatutu de cătra Presiedintele; respunde ca poporulu trebuie sa scia, câte religiuni suntu egalu îndreptăţite, pentruca lucrulu si-are si partea sea materiala. (Multa ilaritate in decursulu vorbirei).

Lui Rannicher, decisu pentru proiectulu regescu nu-i place nemultiamirea ce o arata natiunea româna cu proiectulu regescu; amintesce cuvintele Escel. S. vice-presiedinte Poppu in congressulu natiunalu in 21 Apr. a. e., e de acordu ca Alduleanu, încatu acesta se provoca la patenta; incolo dice ca deaca aru fi sa cada proiect. reg., se róga sa se primésca amendementulu seu, pre care lu cetesce.

Romanu *)

Cipariu nu afla diferentia esentiala între proiectu reg. si alu comisiunei; doresce că in testulu germanu cuventulu „ebenfalls“ (asemenea) sa remana afara, de alta parte inse sa se puna dupa religiuni „recepte“, pentru-ca acesta e unu terminu juridicu adoptatu pâna in 1848 si acést'a o au si cerutu Români de atâtea ori (citéza in decursulu vorbirei mai multe casui din trecutu); de altmintrea e pentru proiectulu comisiunei. Dlu Fabiani observa, ca Guvernulu au deslucitu destulu de bine diferentia bisericei gr. catolice de cea rom. cat. dându-i o pusetiune de sine statatóre; — desfasiura diferentia dogmatica de cea disciplinaria, care are de a face numai cu partea esteriósă a bisericei.

Schuler-Libloy spriginesce pre Rannicher, deosebindu si elu între natiune si religiune; întreba, ca déca destulu aru trece la biserica orientala, mai fire-aru Germanu? (Voci in stâng'a: Ia! Fi!); pentru-ce dara se dice, ca religiunea greco-orientala se tine de natiunea româna? Români, dice mai departe, ceru aceea, incontr'a a ce s'au luptatu de sute de ani: adica pusetiune privilegiata. Scopulu aru fi, că Români sa nu fia respinsi iarasi la spate. Elu doresce, că natiunea româna sa fia recunoscuta dupa dreptulu de statu, si e de parerea, ca acést'a e destulu de apriatu espusa in amendementulu lui Rannicher; de aici deduce unu organismu municipalu, carele aru fi si natiunalu. Ce se atinge de biserica, se orientéza numai dupa faptu si esterioru. In Transsilvania in sensulu aprobateloru aru avea numai 4 religiuni voia libera si autonomia egala, din care curgu drepturi politice, cum: drepturi nobilitaris a le preotiloru si prerogative de ale bisericei, întreba ca noiu vom eara acestea? (voci in stâng'a: nein! nu!) asemenea drepturi curgu si in privintia ocuparei posturilor cardinale (mai multe voci in stâng'a: „nu e la ordinea zilei! in centru: So ist es! es gehört zur Tagesordnung). Crede si vorbitorulu ca nu se tie ne lucrulu de acésta cestiune, pentruca punendu diplom'a din 20 Oct. de basa, consequintiele de mai nainte cadu, la ce consimte si elu pe deplinu.

Manu Gabr. cere inarticularea relig. gr. cat. că atare, surpa temerea ca celelalte popóre voru fi eschise dela drepturi politice; pentru Alduleanu.

C. Schmidt se multimesce cu §. 1 alu reg. formulatu va mai departe odichnirea natiunei române încatu nu voru fi principiile de care se tiene elu sacrificate. Vrea că totu ce are natiunea sasa sa aiba si cea româna, va că Români sa-si aiba municipiele lor, atatu pentru Români câtu si pentru dreapta in privintia limbei ca pana acum. In privintia confessiunilor crede ca poté cu cea mai mare linisce de sufletu sa se provóce la legile vechi ale patriei. Desparte si elu că Rannicher natiunea si religiunea in §§. deosebiti si se alatura lângă elu cu óre care modificare.

Balomi e in principiu pentru Alduleanu, face deschilnire între natiune genetica si politica, cea d'antâiu au fostu si in aprobate recunoscuta, aici e vorb'a de cea politica, si asiá sa se adauge la natiune si cuventulu „politica“. Partinesce pre Cipariu cu „ebenfalls“ si „recepte“.

Budacker e pentru proiectulu regimului.

Gaetanu e de o parere cu Alduleanu neaflandu diferentia esentiala între amendementulu acestui si alu reg. E întreba numai, ce drepturi mai au natiunile celelalte ale tierei dupa restituirea constituţiunei vechi prin diplom'a din 20 Oct. si ce drepturi castiga natiunea româna prin inarticularea ei. Din caus'a gréutatii acesteia crede că regimulu au fostu silitu a formulá §. resp. asiá superficialu, lasându deslegarea acestei cestiuni dupa ce voru fi resolvile celelalte propusetiuni.

Crede mai departe, ca diplom'a au restituitu constituţiunea cu óre care tiermuriri, de alta parte scia, ca diplom'a au priimitu principii in sine care au prinsu radacini in tíera. Fiindca constituţiunea e prin o ordinatiune conchiamata si nu cu form'a cea vechea, ar dori sa se dica: constituţiunea for-

*) Primindu cuventulu Dlu Romanu prea tardiu, lu vom reproduce in nr. venitoriu. Red.)

ma restituita cu intielesulu diplomei din 20 Oct.; se deshiara pentru modificatiunea acest'a.

Conradu Schmidt: nu si pentru patenta?

Gaetanu: nu! pentruca de si acestea sunt priimate de Romani, totusi primirea celei din urma nu o afla oportuna din cauza ca aceast'a e pentru tieri unde sunt clase.

Adunarea generala a Asociatiunii,

ce se 'ncepe Luni in 26 Augustu (7 Septembrie) in Blasiu, dupa-cum se prevede, va fi putinu cercelata si va forma unu contrastu marcatu fatia cu maréti'a adunare de-la Brasiovu din anulu trecut. Astadi tote poterile nostre cele mai emininti literarie sunt ocupate deplinu de politica, carea tocmai acum — cându e vorb'a 'n diet'a tieri de inarticularea natiunii nostre, — au ajunsu pentru noi culmea momentositatiis a gravitati. — Escellentia Sea Eppulu B. r. de Siagun'a, Presedintele de acum alu Asociatiunii, se vediu nevoitu a remané la dieta; asemenea si Esc. Sea Mitr. Conte Siuluti remase in Sabiu. P. Canonicu Cipariu, Vicepresedintele Asociatiunii, carele va substitui dupa statute pre Presedintele, plecà astadi in 23 Augustu (4 Sept.) desu de diminetia la Blasiu, insotitu de p. Canonicu Vlass'a. — Fusesse vorb'a si de aceea, cá sa se tina adunarea la Sabiu, unde erau adunati atatia membri, — dar din respectu cátra decisiunile aduse odata totusi se preferi Blasiulu.

Alegori noue.

In loculu senatorului Lang, deputatului II. din partea orasiului Bistritia, dupa „Bistritzer Wochenblatt“, se alese senatorulu Klein cu 88 din 142 voturi.

Sabiu in 22 Augustu. (Conferintiele invetiatoresci subt invetiatorulu si Comissarulu P. Soiu.) Dupa ce in siedintiele de Luni se facura salutările si se tinura cuventările cuviintiose, si dupa-ce se esaminara cei mai multi dintre invetiatori din „Instructiunea pentru invetiatori“, in fine dupa ce se inscrisera invetiatorii presenti, Marti se trecu la intrebările propuse de Ven. Supremulu Inspectoratu de scóle din Instructiunea pentru comissari, si se afla, ca Abcd. D-lui Prof. Z. Boiu se introduse in aceste 2 protopopiate in 12 comune cu efectulu, doritu si elevii afla usurintia forte mare la cititu, numai invetiatorulu sa-lu scie bine aplicá. Cându veni la 'ntrebare: ca la care obiectu de invetiamentu este mai incordata atentia elevilor? se respunde: cá la cantare, la istoriére, la versurile, si la totu aceea ce invetiatorulu nu le predà cá sa 'nvetie numai mechanicesce, ci le desface amesuratu poterei loru intielesuale.

Se mai aretà si cea dorintia a invetiatoriloru de a avé cãrti de scóla mai corespundiátore mintii copiloru, si cu deosebire se simti 'trebuint'a unei cãrti mai apte pentru Aritmetica.

Totu Marti dupa amédi se puse intrebarea, ca 'n ce tempu se frecuentéza scóla? la carea se respunde, ca 'n forte pacne comune s'a tinutu si 'n semestrulu de véra; apoi se luà si ast'a la protocolu, ca inspectorii locali, efori'a scolaru si antisli'a comuna politica cam in deobsce pré putinu se intereséza de treb'a scolaru, ca numai acei parinti tramitu copiii la scóla, cari voiescu; cáci sila nu e, s. a.

Mai departe se espusera midilócele cele mai potrivite spre a poté face eleviloru si parintiloru placuta scóla. *)

Miercuri se puse si se desbatu mai cu séma intrebarea, ca cumu s'aru poté ocupá elevii din II despartieminte, cá nici unii nici altii sa nu petróca vromea inzadaru. *)

Astadi dupa amédi se mai espusera si se luara la protocolu mai multe cestiuni, privitóre la starea din afara a scólei si a invetiatoriloru. *)

Dupa tote acestea d. Comissaru tinu iarasi o cuventare forte potrivita cá si cea de la 'nceputulu conferintieloru, in care recomãnda toturoru invetiatoriloru presenti portare morala si modesta, apoi nesuinti'a de a se perfectioná in chiamarea loru. In fine aduce multiamita Imperatuluiu cerescu, ce ni-au ajulatu de amu venitu pâna intr'atát'a, apoi Maiestãtii Seale Imperatului, Esc. P. Eppu, Dlu Consiliaru Dr. P. Vasiciu si P. Protopopu Panoviciu, care la tote siedintiele

*) La acestea, ce taia in sfer'a organeloru pedagogico-didactice speciale, — de care multiamita cerului acumu inca avemu — nu ne simtimu competinti a ne lasá. Red.)

pâna 'n fine luà parte, si apoi toturoru acclor'a, cari s'au silitu si se silesca a inaintá treb'a scolaru.

Conferintiele se incheiara cu cantarea doxologiei. Tote siedintiele de dimineti'a se incepura si cele de dupa amédi se finira cu cantare si rogatiune.

Auditori avuramu pre dd. Professori din Institutulu diecesanu si mai multi tineri de prin diferite scóle.

D. C. Robianu.

Varietati si noutati de di.

(O serbatóre militara). In nr. 72. alu foi nostre amintiseramu, ca regimentulu de infanteria Nr. 50., ce póta numele Marelui-Duce de Baden si e compusu mai cu séma din fratii nostri, ce faceau pâna la 1851. regimentulu II romanescu de granitia, si-a serbata in 20/8 Augustu a. c. in Cened'a jubileulu de 100 ani si santrea steaguriloru celoru noue in loculu celoru vechi sfasiate de tempuri si batái. Comand'a regimentului — dupa Gazet'a Transs. — invitasé din Cened'a in Itali'a si pre generalulu Urbana din Brünn, fostulu colonelu alu regimentului la 1848., a luà parte la acea festivitáte militara, si densulu respunde: ca deca-lu va iertá servitiulu, se va 'nfatisia intre vechii sei cameradi din regimentu. Apoi dice: Diet'a din Transsilvani'a pentru referintiele Austriei e de cele mai grave urmári; ea mai ca n'aru fi adunata astadi, deca credintiosii Romani la anulu 1848. nu si-aru fi luatu Naseudulu de modelu. Numele (deca e „Name“, ear deca e: „Stämm“, atunci: trupin'a) regimentului 50 este dar pamentulu celu fructiferu pentru dezvoltarea unui poporu apesatu de multu tempu.

In Naseudu inea se celebrá acea serbatóre prin rogatiune; cáci populatiunea districtului fusesse invitata a serbá acésta di momentósa, si respunde prin oficiulu districtualu pe telegrafu comandantului regimentului, urându flamuriloru celoru noue onórea celoru vechi, ear oficirii regimentului retelegrafara, multiamindu pentru aducerea aminte de glori'a cea vechia a regimentului, si salutandu pefostii granitieri. —

Aceesi corespundintia ne spune, ca cu 1 Octobree se va 'ncepe in Naseudu si class'a I. a fiitorului gimnasiu, care va fi dejá alu treilea gimnasiu romanescu in Transsilvani'a. — Domnedieu sa ne ajute!

Mai nou de-la dieta.

In siedinti'a deeri, Vineri 11 Sept. c. n. s'au facutu mai multe amendemente la §. 4. din propositiunea reg. Intre altii deputatulu Binder a proiectatu cá sa remaná acelu §. cu totulu afara, care proiectu a fostu in sa spriginitu numai din centru. Asemenea s'au facutu amendemente din partea deputatiloru: Balomiri, A. Bohatielu, Servianu Popoviciu si Esc. Sele Episcopului Siagun'a. Dupa desbatere mai de patru óre, venindu treab'a la votisare, tote amendementele píara, si remase proiectulu regimului.

Astadi se discusse asupr'a §. 5, 6 si 7. La §. 6. facu Esc. Sea Mitr. Conte Siuluti unu adausu, cerendu a se dice dupa: Tote legile tieri: privilegiile, patentele, rescriptele, ordinatiunile si ori care alte mesuri etc. Amendementulu, sprijinitu de stáng'a si o parte din centru, se priimesce. Propositiunea reg. I. se citește si a trei'a óra. —

Din Vien'a se telegraféaa lei „Herm. Ztg.“ etc., ca Mai. Sea a sositu eri in 23 Augustu din Frankfurt si a fostu priimitu cu triumfu. —

Preturiile de piatia

din Sabiu in 23 Aug. (4 Sept.) 1863.

	fl.	sr.
Grãul u de frunte, galét'a nemt. (Metzen) *)	3	60
„ de midilocu „	3	33
„ de códa „	3	7
Secar'a galét'a nemtiésca (Metzen) *)	2	27
„ de midilocu „	2	20
„ „ códa „	2	13
Ovesulu de frunte, gal. nemt. (Metzen) *)	1	47
„ „ midilocu „	1	40
„ „ códa „	1	33
Cucuruzulu galét'a nemtiésca (Metzen)	2	20

*) 3 galete nemtiesci sunt=2 galete ardelenesci.